

Силабус освітнього компонента

Програма навчальної дисципліни

Ризик менеджмент в системі прийняття управлінських рішень

Шифр та назва спеціальності
054 Соціологія "

Інститут
Навчально-науковий інститут соціально-гуманітарних технологій

Освітня програма
Соціологічне забезпечення економічної діяльності

Кафедра
Соціології і публічного управління (305)

Рівень освіти
Магістр

Тип дисципліни
Спеціальна (фахова), вибіркова

Семестр
1

Мова викладання
Українська, англійська

Викладачі, розробники

Мороз Володимир Михайлович

volodymyr.moroz@kpi.edu.ua

Доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри соціології і публічного управління

Досвід професійної діяльності – 33 роки.

Автор 246 наукових та науково-методичних публікацій, 7 з яких оприлюднені у виданнях включених до наукометричних баз Scopus та WoS. Пройшов стажування в Регіональному інституті адміністрації (м. Лілль, Франція), Університеті Тампере (м. Тампере, Фінляндія) та Балтійській міжнародній академії (м. Рига, Латвія). Автор та організатор декількох масштабних за колом охоплення респондентів соціологічних досліджень (співорганізаторами досліджень виступили представники наукової спільноти Латвії, Фінляндії та Китаю) з проблематики трудового потенціалу та якості вищої освіти. Член спеціалізованої вченої ради із захисту дисертацій рівня доктора наук. Член експертної групи МОН України з професійної педагогіки, психології та змісту професійної (професійно-технічної) освіти. Член редакційних колегій трьох наукових видань, два з яких мають статус фахових.. Провідний лектор з дисциплін: «Ризик-менеджмент в системі прийняття управлінських рішень», «Методологія організації наукових досліджень та методика написання наукових текстів», «Глобалізація і політика національної безпеки».

[Детальніше про викладача на сайті кафедри](#)

<http://web.kpi.kharkov.ua/sp/professors-ko-vikladats-kij-sklad>

Загальна інформація

Анотація

Навчальна дисципліна «Ризик менеджмент в системі прийняття управлінських рішень» забезпечує формування цілісних (системних) знань щодо теорії та практики управління ризиками; розкриття залежності ефективності та результативності організаційної діяльності від рівня теоретичних знань керівника щодо змісту механізмів мінімізації ризиків та практики їх використання; практики формування первинних навичок управління ризиками та мінімізації вірогідності їх виникнення.

Мета та цілі дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Ризик менеджмент в системі прийняття управлінських рішень» є надання студентам цілісної і логічно-последовної системи знань щодо теорії та практики управління ризиками; розкрити залежність ефективності та результативності організаційної діяльності від теоретичних знань керівника щодо змісту механізмів мінімізації ризиків та практики їх використання; формування первинних навичок управління ризиками та мінімізації вірогідності їх виникнення.

Формат занять

Лекції, практичні заняття, семінари, самостійна робота, консультації. Підсумковий контроль – залік.

Компетентності

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК02. Здатність працювати автономно.

ЗК03. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК06. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Результати навчання

ПРО3. Розробляти і реалізовувати соціальні та міждисциплінарні проекти з урахуванням соціальних, економічних, правових, екологічних та інших аспектів суспільного життя.

ПРО4. Застосовувати наукові знання, соціологічні та статистичні методи, цифрові технології, спеціалізоване програмне забезпечення для розв'язування складних задач соціології та суміжних галузей знань.

ПРО10. Розробляти прикладні проекти з мотивації працівників в установах економічного профілю.

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 120 год. (4 кредитів ECTS): лекції – 32 год., практичні роботи – 16 год., самостійна робота – 72 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

"Філософія економічної діяльності", "Інтернет-дослідження економічної діяльності", "Соціологічний супровід економічної діяльності".

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Під час проведення лекційних занять з навчальної дисципліни передбачено застосування таких методів навчання: пояснювально-ілюстративний метод (демонстрація на екрані слайдів презентацій, візуалізації навчального матеріалу); метод проблемного викладення; частково-пошуковий, або евристичний метод (лекції за окремими темами викладаються в проблемній формі) Під час проведення семінарських занять застосовується: репродуктивний метод (засвоєння базових понять курсу); частково-пошуковий, або евристичний метод (під час підготовки індивідуальних проєктів); дослідницький метод (студенти самостійно вивчають літературу,

джерела, ведуть дослідження, виміри та виконують інші пошукові дії для створення презентації на задану тему). Семінарські заняття можуть бути побудовані у формі дискусії.

Програма навчальної дисципліни

Теми лекційних занять

ТЕМА 1. ВСТУП ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «РИЗИК МЕНЕДЖМЕНТ»

Основні функції ризику. Фактори які визначають небезпеку та невизначеність. Основні фактори ризику. Загальна характеристика змісту старої та нової парадигм ризик-менеджменту. Формулювання змісту категорії невизначеності та основні причини її виникнення. Еволюція зміни змісту категорії ризику відповідно до етапів розвитку людини. Принципова відмінність між ризиковою ситуацією та ситуацією з великим рівнем невизначеності. Наслідки до яких може привести ситуацією з великим рівнем невизначеності

ТЕМА 2. РИЗИКИ І ОРГАНІЗАЦІЯ: ДІАЛЕКТИКА ЄДНОСТІ ТА ПРОТИРІЧ ФЕНОМЕНІВ

Багатогранність прояву категоріального змісту ризику. Еволюція ризик-менеджменту та загальна характеристика етапів його розвитку. Основні підходи до класифікації ризиків. Класифікація ризиків корпорації. Загальна класифікація ризиків за наслідками. Класифікація ризиків в залежності від їх впливу на результати. Класифікація ризиків в контексті напрямів професійної діяльності організації

ТЕМА 3. ПРОЕКТНІ РИЗИКИ ТА ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ

Функціональна спрямованість класифікації (мета та основні підходи до структурування). Основні ризики які виникають під час роботи над проектом. Основні різновиди класифікації ризиків. Порівняльна характеристика динамічних та статичних ризиків.

ТЕМА 4. СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ

Підходи до визначення об'єкту ризик-менеджменту. Загальна характеристика системи ризик-менеджменту. Характеристика управління ризиками. Основні способи та методи управління ризиками.)

ТЕМА 5. КОНЦЕПЦІЇ МІНІМІЗАЦІЇ РИЗИКУ ТА ДОПУСТИМОГО РИЗИКУ

Загальна характеристика методів управління ризиками (концепція мінімізації ризику; концепція прийняттного ризику; ризик як ресурс). Характеристика господарських ризиків через призму концепції прийняттного ризику. Причини які обумовлюють концептуалізацію прийняттного ризику у межах окремої концепції теорії економічного ризику.

ТЕМА 6. ОСОБЛИВОСТІ РИЗИК МЕНЕДЖМЕНТУ В СУЧАСНІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ

Структура підрозділу ризик-менеджменту в організації (суб'єкти ризик-менеджменту та їх функціональні повноваження). Обов'язки ризик-менеджменту (на прикладі зарубіжної компанії). Різновиди документації з ризик-менеджменту та загальна характеристика змісту окремих документів. Загальна характеристика змісту декларації з ризик-менеджменту. Загальна характеристика змісту настанови з ризик-менеджменту. Загальна характеристика змісту програми управління ризиками та її структура. Характеристика ризик-менеджменту як різновиду професійної діяльності

ТЕМА 7. ПРОГРАМА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В ОРГАНІЗАЦІЇ

Зміст процедури встановлення контексту ризику. Зміст процедури виявлення факторів ризику та його основних джерел. Компетенція експертного інтерв'ю та аналізу документів для формування інформаційної бази ризик-менеджменту. Методи одержання інформації в системі ризик-менеджменту. Потенціали методу класифікації збитків для ризик-менеджменту. Класифікація ризиків-експозиції.

ТЕМА 8. ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ

Класифікація інструментів управління проектними ризиками. Загальна характеристика змісту напрямів впливу на ризик (зниження, збереження, передача). Характеристика напрямів диверсифікації ризиків. Характеристика методів управління ризиками (ухилення, локалізація, дисипація, компенсація). Характеристика інструментарію поглинання ризиків.

ТЕМА 9. ЕТАПИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМИ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ В ОРГАНІЗАЦІЇ

Суб'єкти управління ризиками та їх компетенція щодо заходів ризик-менеджменту. Загальна характеристика елементів системи ризик-менеджменту. Розробка і прийняття схеми управління ризик-менеджменту. Участь топ-менеджменту організації у реалізації заходів ризик-менеджменту. Прийняття стратегії реакції на ризики. Встановлення відповідальності за

впровадження ризик-менеджменту в організації. Визначення (персоналізація) суб'єктів ризик-менеджменту.

ТЕМА 10. РИЗИК-АНАЛІЗ: ЗМІСТ ТА ОСНОВНІ ІНСТРУМЕНТИ

Основні проблеми в оцінюванні ефективності проекту. Методи які використовуються для аналізу ризиків проекту та оцінювання його стійкості. Підходи до аналізу проектних ризиків (методи якісного та кількісного оцінювання). Загальна характеристика методів аналізу проектних ризиків (експертне оцінювання; SWOT-аналіз; роза (зірка) та спіраль ризиків; консервативне прогнозування; ставка відсотка з врахуванням ризиків; метод критичних значень). Джерела отримання інформації для виявлення ризиків. Характеристика інструментарію метода експертних оцінок: розділи листа опитування та алгоритм процедури експертного оцінювання. Основні питання SWOT-аналізу та його структура.

ТЕМА 11. ОПЕРАЦІЙНИЙ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ

Загальна характеристика операційних ризиків. Характеристика ризиків пов'язаних з персоналом. Характеристика системних ризиків. Характеристика процедурних ризиків. Етапи управління операційними ризиками: дія та її конкретизація.

ТЕМА 12. ІННОВАЦІЙНИЙ ПРОЕКТ ЯК ОБ'ЄКТ РИЗИК МЕНЕДЖМЕНТУ

Загальна характеристика інноваційної діяльності та інноваційних проектів. Ризики які пов'язані з внутрішніми та зовнішніми факторами розвитку інноваційної сфери. Моделі класифікації інновацій та характеристика їх змісту.

ТЕМА 13. РИЗИК МЕНЕДЖМЕНТ ТА МАРКЕТИНГОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

Ризик-менеджмент та маркетинг: діалектика єдності та протиріч. Маркетингові ризики та їх загальна класифікація. Загальна характеристика похибок які виникають при проведенні маркетингових досліджень (похибка вибірки та систематичні похибки). Етапи ідентифікації ризику та характеристика їх змісту.

ТЕМА 14. ТЕХНОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ

Стратегія управління ризиками: зміст та особливості використання. Характеристика процесів планування ризиків та їх основні етапи. Зміст концептуальної моделі планування ризиків. Інтегральні ризики та способи їх зниження.

Теми практичних занять

ТЕМА 1. ВСТУП ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «РИЗИК МЕНЕДЖМЕНТ»

Погляди Р. Боултона та Б. Ліберта щодо місця та ролі ризику у підприємницькій діяльності. Підходи до формулювання категоріального змісту дефініції ризик (в контексті поглядів Г.С. Панової, Є.С. Стоянової, Б.З. Мільнера; І.О. Бланка)

ТЕМА 2. РИЗИКИ І ОРГАНІЗАЦІЯ: ДІАЛЕКТИКА ЄДНОСТІ ТА ПРОТИРІЧ ФЕНОМЕНІВ

Категорія ризику в контексті змісту нормативно-правових актів України. Теорія ризику в контексті поглядів засновників та представників класичної та неокласичної шкіл політекономії.

ТЕМА 3. ПРОЕКТНІ РИЗИКИ ТА ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ

Характеристика ризику втрати керованості. Загальна характеристика проектних ризиків. Відповідальність топ-менеджменту організації за управління ризиками.

ТЕМА 4. СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ

Суб'єкти управління ризиками на кожному з етапів управлінського процесу. Основні етапи формування системи ризик-менеджменту в організації та їх загальна характеристика (на прикладі етапу формування системи ризик-менеджменту)

ТЕМА 5. КОНЦЕПЦІЇ МІНІМІЗАЦІЇ РИЗИКУ ТА ДОПУСТИМОГО РИЗИКУ

Недоліки та переваги концепції прийняттого ризику. Основні ознаки можливості використання концепції ризику як ресурсу для управління ресурсно-схожими ризиками. Загальна характеристика загально-схожих ризиків.

ТЕМА 6. ОСОБЛИВОСТІ РИЗИК МЕНЕДЖМЕНТУ В СУЧАСНІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ

Зміст ризик-менеджменту в контексті вузького та широкого підходів до його формулювання. Принципи управління проектними ризиками. Основні етапи управління ризиками: характеристика змісту та послідовність виконання. Структура діяльності по управлінню ризиками та повноваження ризик-менеджера у її межах. Типовий зміст звіту про управління ризиками. Положення про управління ризиками: основні принципи та зміст.

ТЕМА 7. ПРОГРАМА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В ОРГАНІЗАЦІЇ

Послідовність процедур ризик-менеджменту в контексті змісту стандарту AS/NZS Risk Management Standard 4360:1999. Загальна характеристика змісту управлінських рішень в залежності від типу та характеристики ризиків. Загальна характеристика змісту та особливостей використання методу уникнення ризику. Загальна характеристика змісту та особливостей використання методу прийняття ризику на себе. Загальна характеристика змісту та особливостей використання методу запобігання збиткам. Загальна характеристика змісту та особливостей використання методу зменшення розміру збитків. Загальна характеристика змісту та особливостей використання методу страхування. Загальна характеристика змісту та особливостей використання методу самострахування.

ТЕМА 8. ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ

Інструменти попередження та контролю проектних ризиків. Інструменти управління проектними ризиками. Інструменти управління ризиками в залежності від етапу (фази) реалізації проекту.

ТЕМА 9. ЕТАПИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМИ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ В ОРГАНІЗАЦІЇ

Комунікація і навчання як елемент процесу реалізації принципів ризик-менеджменту в організації. Упровадження культури ризику як елемент процесу реалізації принципів ризик-менеджменту в організації.

ТЕМА 10. РИЗИК-АНАЛІЗ: ЗМІСТ ТА ОСНОВНІ ІНСТРУМЕНТИ

Потенціали методу Дельфі для ризик-менеджменту. Потенціали методу проектів-аналогів для ризик-менеджменту. Потенціали методів «риб'ячий кістяк» та «дерево проблем» для ризик-менеджменту. Потенціали методу прямої інспекції для ризик-менеджменту. Потенціали методу розбудови дерева подій для ризик-менеджменту. Потенціали методу «події-наслідки» для ризик-менеджменту.

ТЕМА 11. ОПЕРАЦІЙНИЙ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ

Метод структурних діаграм як інструмент виявлення операційних ризиків. Метод карти потоків як інструмент виявлення операційних ризиків. Метод «події-наслідки» як інструмент виявлення операційних ризиків. Метод аналізу фінансової та управлінської звітності як інструмент виявлення операційних ризиків.

ТЕМА 12. ІННОВАЦІЙНИЙ ПРОЕКТ ЯК ОБ'ЄКТ РИЗИК МЕНЕДЖМЕНТУ

Венчурні проекти як об'єкти ризик-менеджменту. Характеристика венчурного підприємництва та основні методи його державного регулювання. Особливості ризик-менеджменту інноваційної діяльності.

ТЕМА 13. РИЗИК МЕНЕДЖМЕНТ ТА МАРКЕТИНГОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

Концепція сприйманого ризику: зміст та особливості використання в управлінській діяльності. Мета маркетингової діяльності в контексті змісту процедур ризик-менеджменту. Методи маркетингового дослідження та характеристика особливостей сприйняття ризику покупцем товарів (послуг).

ТЕМА 14. ТЕХНОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ

Стратегія уникнення ризику: зміст та особливості використання. Стратегія прийняття ризику на себе: зміст та особливості використання. Стратегія скорочення можливих втрат: зміст та особливості використання. Стратегія трансферту (передачі) ризику: зміст та особливості використання.

Теми лабораторних робіт

Лабораторні роботи в рамках дисципліни не передбачені.

Самостійна робота

У межах тематичного спрямування змісту навчальної дисципліни кожному слухачу пропонується виконати індивідуальні завдання (реферати). Тематика індивідуальних завдань узгоджується з викладачем з прийняттям до уваги навчальних (наукових) інтересів кожного конкретного слухача. Крім того, кожен студент, повинен підготувати тези доповіді для участі у роботі науково-комунікативного заходу або рукопис наукової статті. Тематична спрямованість рукопису наукової праці повинна відповідати змісту однієї з навчальних дисциплін передбачених освітньо-професійної програми.

Література та навчальні матеріали

Основна література

1. Мороз В.М. Кадровий менеджмент: загальна частина: текст лекцій. – У 2-х ч. – Ч.1: Кадрова система організації: зміст та особливості формування / В.М. Мороз. – Харків : НТУ «ХПІ», 2016. – 122 с.
2. Мороз В.М. Кадровий менеджмент: загальна частина: текст лекцій. – У 2-х ч. – Ч.2: Теорії кадрового менеджменту: еволюція та розвиток змісту / В.М. Мороз. – Харків : НТУ «ХПІ», 2016. – 140 с.
3. Мороз В.М. Конкурентоспроможність і трудовий потенціал соціального об'єкта: діалектика взаємозв'язку та розвитку змісту : навч. посіб. / В.М. Мороз, С.А. Мороз. – Харків : НТУ "ХПІ", 2016. – 130 с.

Додаткова література

4. Старостіна А.О. Ризик-менеджмент: теорія та практика : навч. посіб. / А.О. Старостіна, В.А. Кравченко. – К.: ІВЦ "Видавництво «Політехніка»", 2004. – 200 с.
5. Андрійчук В. Менеджмент: прийняття рішень і ризик: навч. посібник / В. Андрійчук, Л. Бауер. – К.: КНЕУ, 1998. – 316 с.
6. Дубровін В.І. Прийняття рішень у процесі управління ризиками проектів : навчальний посібник / В.І. Дубровін, В.М. Льовкін. – Запоріжжя : ЗНТУ, 2012. – 196 с.
7. Івченко І.Ю. Економічні ризики: навчальний посібник / І.Ю. Івченко. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 304 с.
8. Писаревський І.М. Управління ризиками: навч. посібник / І.М. Писаревський, О.Д. Стешенко – Харків: ХНАМГ, 2008. – 124 с.
9. Посохов І.М. Управління ризиками у підприємстві: навчальний посібник \ І.М. Посохов. – Харків : НТУ «ХПІ», 2015. – 220 с.

Система оцінювання

Критерії оцінювання успішності студента та розподіл балів

Бали нараховуються за наступним співвідношенням:

- поточне тестування: 35% семестрової оцінки;
- самостійна робота у вигляді написання реферату (15%) та виконання інших індивідуальних завдань (10%);
- залік: 40% семестрової оцінки

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Студент повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту. Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено

Дата погодження, підпис

Завідувач кафедри
Володимир МОРОЗ

28.06.24

Дата погодження, підпис

Гарант ОП
Надія Шанідзе

27.08.24